

ΧΡΥΣΗ ΤΟΜΗ: ΤΟ ΚΑΤΩΦΛΙ ΤΗΣ ΑΡΜΟΝΙΑΣ

Δημήτρης Κ. Μπάκας

Ο Λόγος συνιστά για τον άνθρωπο εκείνη την πνευματική ικανότητα, με την οποία αποκτά γνώσεις για το πραγματικό, αλλά και απομακρύνεται σε μεγάλο βαθμό από το πραγματικό. Για τον χειρισμό του Λόγου έδωσε ο Πασκάλ τη χρυσή συνταγή: «να απορριφθούν οι δύο υπερβολές: το να μην αποδεχόμαστε παρά μόνο τον λόγο και αφετέρου το να αποκλείουμε τον λόγο».

Οι Πυθαγόρειοι, πρώτοι, διέκριναν την πολυσημία του λόγου. Στη ρητορική σημαίνει **αγόρευση**, στη **μουσική αρμονία** τονικών αναλογιών, στην πολιτική **επιχειρηματολογία πειθούς**, στη φυσιολογία αναλογίες φυσικών μίξεων, στη γεωμετρία μαθηματικές αναλογίες, στην αριθμητική αναλογική σχέση αριθμών, στη **θεολογία τον ίδιο τον Θεό**.

Στην επικοινωνία ο λόγος, ως ικανότητα ανταλλαγής νοημάτων, εκφράζεται με τη γλώσσα και λαμβάνει τη μορφή του προφορικού, γραπτού, πολιτικού, στρατιωτικού, επιστημονικού, κ. ο. κ. λόγου. Στη **λογική προσδιορίζει την κινούσα αιτία**. Διαστέλλεται από τη ρητορική (τεχνική της πειθούς), τη σοφιστική, που έχει στόχο την αληθοφάνεια και παραπλάνηση, όπως και από τον δογματισμό, την άγρονη ισχυρογνωμοσύνη. **Ο λόγος τροφοδοτεί τον φρόνιμο δημιουργικό διάλογο χωρίς να αποκλείει την ενορατική έμπνευση, όταν βρίσκεται μέσα στα όρια της φρόνησης.**

Ο λόγος συνδέεται αναπόσπαστα με τη γλώσσα και τη **λογική** έχοντας κοινή αναγωγή στο ρήμα **λέγω**. Η γλώσσα συνιστά την **έκφραση του λόγου, ήτοι είναι το «ένδυσμά» του**. Ο λόγος αδικείται εάν συγκρίνεται με τη γλώσσα και τη λογική. Το αρχέγονο νόημα του όρου (προσωκρατική σκέψη) σημαίνει την **τάξη**, δηλαδή τη θεμελιώδη αιτιότητα που διέπει τον κόσμο. **«Μια αιώνια ρυθμιστική αρχή»** (Ηράκλειτος). Η στωική φιλοσοφία, τον συνδέει με την έννοια του **Θεού**, αλλά επιβεβαιώνει και το αρχέγονο νόημά του ως **βασική τάξη του Κόσμου**.

Από το χάραμα, ακόμη, της ανθρωπίνης νόησης διατυπώθηκε η απορία: **«Πώς το ένα γίνονται πολλά; Υπάρχει τρόπος να διατηρήσουν τα μέρη σχέση ουσιαστικής συνοχής με το σύνολο»;** Ο Πλάτωνας θεωρούσε τη **συνεχή γεωμετρική αναλογία «του άκρου και μέσου λόγου»**, ως τον **βαθύτερο κοσμικό δεσμό**.

Μια απλή μαθηματική σχέση με πολλά ονόματα, αλλά με το ίδιο νόημα: **χρυσή τομή ή χρυσός λόγος ή χρυσή αναλογία ή θεϊκή αναλογία ή χρυσός μέσος**. Μόνον εάν ο λόγος του συνολικού μήκους προς το μεγαλύτερο τμήμα είναι ο ίδιος με το λόγο του μεγαλύτερου τμήματος προς το μικρότερο έχουμε τη **χρυσή αναλογία** (τομή). Χρησιμοποιείται ευθύγραμμο τμήμα, γιατί ο χρυσός λόγος είναι **άρρητος αριθμός** και δεν μπορεί να εκφραστεί ως απλό κλάσμα. Είναι το **άριστο παράδειγμα!**

Η φύση επιδεικνύει πανέμορφες και εκπληκτικές μορφές: φυτά, δέντρα, έντομα, ζώα, παγωνιά ... Όλα φανερόνουν την ποιητική αλληλεπίδραση μεταξύ συμμετρίας και ασυμμετρίας. Με την αυτομοιότητα διαιωνίζεται η αναλογία του αρχικού συνόλου, αντανακλώντας την αναλογική συμμετρία ($\Phi:1:\phi$, όπου $\phi=1/\Phi$). Ο χρυσός λόγος είναι προφανής σε όλο το ανθρώπινο σώμα. Η φύση πάλλεται ρυθμικά σε κύκλους αύξησης και μείωσης. **«Οδός άνω και οδός κάτω μία και αυτή»** Ηράκλειτος. Η **θετική εντροπία** (αταξία) εξισορροπείται με την **αρνητική εντροπία** (ζωική δύναμη).

Η χρυσή αναλογία κυριαρχεί στα όρια του χάους. Εκεί η τάξη αναδύεται από την **αταξία**. Παίζει αποφασιστικό ρόλο στη **μη γραμμική δυναμική ισορροπία**. Είναι ο **πιο άρρητος αριθμός** άρα η αντίστοιχη θέση που ισορροπεί λογίζεται ως **πιο σταθερή** και κυριαρχεί σε όλα τα φυσικά φαινόμενα και **δημιουργεί αρμονία και απλότητα** (όχι απλοϊκότητα), όπως και την **απόλυτη οικονομία**.

Η φύση αποδεικνύεται ότι λειτουργεί σε μια διαδικασία **αυτοοργανούμενης κρισιμότητας**, που σημαίνει αύξηση και μείωση, συγχρόνως, αθροιστική και πολλαπλασιαστική, αφαιρετική και διαιρετική. Αυτό που ο Αριστοτέλης αποκαλούσε **εντελέχεια** (καταληκτική μορφή) είναι αποτέλεσμα μιας **ασύλληπτης διαδικασίας στο πλαίσιο των χρυσών αναλογιών**. Η χρυσή αναλογία (τομή) αποτελεί την **«ενστικτώδη» επιλογή της φύσης**, που διαμερίζεται με **αυτομοιότητα** σε όλα τα μέρη και κινεί τη διαδικασία ανάπτυξης. Είναι μια **ασύμμετρη (άρρητη στο ελάχιστο επίπεδο) δυναμική ενέργεια που εκδηλώνεται ως ζωή**. **Ο Σωκράτης την αποκαλούσε «ουράνιο σχέδιο»!**

Όλοι μπορούμε να ανακαλύψουμε τη χρυσή αναλογία και να τη εδραιώσουμε μέσα μας.

Η ελληνική παράδοση των φιλοσοφικών και ιερών αριθμών μεταγίσθησε προσεκτικά στη Χριστιανική Θρησκεία με τον ίδιο τρόπο που ο Χριστός αντικατέστησε τον Απόλλωνα και τον Ερμή, ως μεσολαβητής και **Λόγος του Θεού**. **Ο μόνος λόγος που είναι ταυτόχρονα ένα και συν ένα (αυτός και συν εαυτώ) είναι η χρυσή αναλογία** (0,618039... και 1,618039...). **Ο Λόγος του σύμπαντος είναι ο Θεός**.

Συμπερασματικά: Η χρυσή αναλογία, η απλούστερη αλλά και η πιο εξέχουσα αναλογία, δαιωνίζεται στον κόσμο σε όλα τα επίπεδα, συνθέτει σε μια εύρυθμη συμφωνία την ποικιλομορφία και ενοποιεί τα μέρη και το σύνολο. Αποτελεί το μεγαλύτερο μυστικό της φύσης. Εκδηλώνεται τόσο στον μικρόκοσμο όσο και στον μεγάλο. Ο πλανήτης Αφροδίτη διαγράφει μια πανέμορφη πεντάφυλλη ροζέτα γύρω από τη Γη μας. Ο Δίας και ο Κρόνος, παράγουν τέλειο χρυσό λόγο με τη Γη. Ακόμη και οι «μαύρες σπές» είναι περιστρεφόμενες με ιδιοστροφομή την τιμή Φ. Το DNA αντηχεί το Φ.

Ως μέρος ενός όλου είμαστε ικανοί να εναρμονιζόμαστε σε διαδοχικά επίπεδα βιολογικής και πνευματικής ανάπτυξης. Το «εγώ» συνδέεται αρμονικά σε μια ενότητα με το «άλλος» με μια «σχέση» που βρίσκεται στη χρυσή τομή.

Από τη Φιλοσοφία ως την Αισθητική και την Ηθική μία οδός του χρυσού μέτρου, του «μη-δέν άγαν», της σωφροσύνης, της φρόνησης, του θάρρους, της δικαιοσύνης, της αγάπης χωρίς υστεροβουλία, της αρμοστικότητας, της Αρετής.

Η Αλήθεια, το Ωραίο και το Αγαθό αναδύονται από τη σύνθεσή τους στο πλαίσιο της χρυσής αναλογίας, που σνιστά τη «λυδία λίθο» (touch stone) του κόσμου μας. Ο ουδός (κατώφλι) κάθε αρμονικής σύνθεσης! (συνέχεια στο επόμενο)

*Δημήτρης Κ. Μπάκας
03 Φεβ. 2022*